

Dotazníkové šetření k problematice bezdomovectví v Karlovarském kraji (srpen – září 2020)

Zpracoval: Bc. Jiří Vimr – krajský protidrogový koordinátor

Odbor bezpečnosti a krizového řízení – oddělení bezpečnosti a prevence

Datum: 16. 12. 2020

Obsah

Úvod

1) Oslovené obce v Karlovarském kraji

2) Metodika pokládání otázek – jednotlivé okruhy a problematiky

3) Výsledky dotazníkového šetření – jednotlivé okruhy

4) Dodatečné informace

Závěr

Úvod

„Pokud problém není adekvátně vymezen, nelze počítat s jeho adekvátním řešením.“

V každé společnosti jsou lidé, kteří z různých důvodů nemají dovednosti či prostředky k tomu, aby si sami vlastní silou zajistili či udrželi vlastní bydlení. Bezdomovectví je primárně synonymem pro extrémní sociální vyloučení, jemuž je samotná chudoba příčinou, tak i následným důsledkem.

Oblast problematiky bezdomovectví není tak častým tématem odborné literatury. I to je jedním z důvodů, proč je problematika bezdomovectví zejména na území ČR silně poddimenzovaná.

Bezdomovectví je sociálním problémem vyskytujícím se ve společnosti odnepaměti. Lidé bez domova tu byli, jsou a budou, a přestože je sociální úroveň společnosti proměnlivá, bezdomovectví je jeden z významných faktorů vzniku sociálních problémů.

Je třeba si uvědomit, že neskrytá - veřejná část bezdomovců, které běžně potkáváme na ulici či na nádražích, tvoří jen menší část populace osob bez přístřeší.

Tímto podobným úvodem začínal dokument „Zhodnocení problematiky bezdomovectví v Karlovarském kraji“, kterým se Karlovarský kraj pokusil o stručný náhled na celou problematiku bezdomovectví, a který přinesl základní informace, statistiky, rozdělení, vysvětlení pojmů a samotný počátek vzniku problematiky bezdomovectví. Tento metodický dokument byl přikládán k otázkám, které byly směřované starostům jednotlivých obcí 2. a 3. typu v Karlovarském kraji.

Tento dokument navazuje na předchozí publikace Karlovarského kraje s názvem: Zhodnocení problematiky bezdomovectví v Karlovarském kraji, který se zabýval a shrnoval základní fakta a informace vyplývající z dokumentů Koncepce prevence problematiky bezdomovectví a Sčítání osob bez domova v České republice 2019.

Hlavním cílem tohoto dokumentu je podat stručné a ucelené informace vyplývající z dotazníkového šetření, které probíhalo v srpnu a září roku 2020. Dotazník byl zaslán starostům obcí 2. a 3. typu v Karlovarském kraji a zabýval se problematikou bezdomovectví se zaměřením právě na Karlovarský kraj.

Informace, které z výsledků dotazníkové šetření vzešly nejsou 100 % směrodatné a určující, popřípadě rozhodující, ale mohou podat aktuální pohled na závažnou problematiku bezdomovectví.

1. Oslovené obce v Karlovarském kraji

On-line dotazník byl rozeslán všem starostům obcí 2. a 3. typu v Karlovarském kraji. Hlavním cílem zpracování tohoto dokumentu je podat stručné a ucelené informace vyplývající z dotazníkového šetření, které probíhalo v srpnu a září roku 2020.

2. Metodika pokládání otázek – cíl, jednotlivé okruhy a problematika

Cíl: Získat bližší a ucelenější informace o tom, zda (a pokud ano, tak v jaké míře) zasahuje fenomén bezdomovectví jednotlivé obce v Karlovarském kraji a Karlovarský kraj obecně. Na základě získaných informací se pokusit o určité srovnání zatíženosti problémem bezdomovectví mezi těmito obcemi.

Jednotlivé okruhy otázek:

- 1) Existence bezdomovectví.
 - 2) Existence koncepčního dokumentu.
 - 3) Existence opatření.
 - 4) Využitelnost sociálních služeb osobami bez domova.
 - 5) Konkrétní problémy související s osobami bez domova.
 - 6) Konkrétní lokality.
 - 7) Počty.
 - 8) Místní subjekt, jež se problematikou zabývá.
 - 9) Spolupráce městské policie se sociálními službami.
 - 10) Příklady dobré praxe.
-

Oslovené obce, které reagovaly na dotazníkové šetření:

- 1) Chodov;
 - 2) Kynšperk nad Ohří;
 - 3) Nejdek;
 - 4) Karlovy Vary;
 - 5) Cheb;
 - 6) Ostrov;
 - 7) Toužim.
-

3. Výsledky dotazníkového šetření (jednotlivé okruhy)

1) Existence bezdomovectví

- Existenci bezdomovectví hodnotí 7 ze 7 obcí jako reálnou (100 %).
- Všechny dotazované obce hodnotí existenci bezdomovectví, jako závažný problém, zejména z hlediska narušení veřejného pořádku, ochrany majetku fyzických i právnických osob a ve vztahu k ochraně veřejného zdraví občanů obce.
- U některých obcí (Cheb) ovšem nelze například opomenout fakt, že u velkého množství osob bez domova jde o „dobrovolné“ bezdomovectví. Život na ulici těmto osobám vyhovuje, neusilují o získání bydlení.
- Též postupně přibývá rodin, které jsou reálně ohrožené ztrátou bydlení (Ostrov).

2) Existence koncepčního dokumentu

- V otázce týkající se existence koncepčního dokumentu odpovědělo 6 ze 7 dotazovaných, že koncepční dokument, jenž by se zabýval problematikou bezdomovectví, **nemají (85 %)**.
- Problematiky se dle většiny měst řeší podle konkrétní aktuální situace, v rámci součinnosti s Policií ČR a neziskovými organizacemi zapojenými do komunitního plánování. Pracuje se tedy v rámci platné legislativy.
- Jediná obec (Cheb) má platný koncepční dokument, a to dokument s názvem „Koncepce sociálního začleňování“.

3) Existence opatření

- 5 ze 7 obcí potvrdily existenci specifických opatření, která jsou nastavená a připravená na řešení problematiky bezdomovectví (71 %).
- Většina obcí používá tradiční a fungující terénní spolupráci městské policie, sociálních pracovníků obce. Vzhledem k neexistenci koncepčního dokumentu pracují dle platné legislativy. Tato spolupráce je hodnocena jako funkční a přínosná.
 - V obci Toužim funguje setkávání skupiny pro sociální začleňování, kde je s jednotlivými aktéry, kterých se problematika týká, diskutováno o opatřeních a konkrétních krocích. Též zde funguje setkávání skupin v rámci komunitního plánování, kde se také tato problematika prolíná v rámci jednotlivých cílových skupin. Mimo jiné dochází k pravidelné výměně informací mezi odborem sociálních věcí a odborem správy majetku, které zahrnují užitečné informace, např. o tom, kdy se dostává do problémů nájemce obecního bytu (neplatí nájemné atp.) a co z toho může vyplývat.

4) Využitelnost sociálních služeb osobami bez domova

- 5 ze 7 obcí má možnost využití sociálních služeb pro osoby bez domova v dané obci, jež se problematikou bezdomovectví zabývají (71 %).
- Ve většině případů se jedná o organizaci Armáda spásy, která aktivně funguje v Karlových Varech. Na tuto neziskovou organizaci se obracejí z většiny okolních měst.

- Mezi ostatní pomoci patří například sociální a odborné poradenství, zajištění potravinové pomoci, zajištění možnosti oddlužení (Cheb).
- Problematikou bezdomovectví se také zabývá, ačkoliv to není v jejich primární pracovní náplni, nezisková organizace Světlo Kadaň z.s. V rámci terénního programu dochází k jednotlivým osobám bez domova pracovníci této organizace.
- Dále v obcích fungují azylové domy, noclehárny, nízkoprahová denní centra, popřípadě K-centra (kontaktní a poradenská centra pro uživatele návykových látek). K tomu je možné využít možnost dluhového poradenství a v rámci služeb azylového domu také služby sociální rehabilitace.

5) Konkrétní problémy související s osobami bez domova

- Všechny obce odpověděly, že se u nich zjevné problémy související s osobami bez domova vyskytují (100 %).
- Ve většině případů je zmiňována drobná trestná činnost, alkoholismus, drogy, znečišťování veřejných prostranství a zejména obecná rigidita cokoliv řešit ze strany osob bez přístřeší (80 %).
- Též je často zmiňována problematika veřejného pohoršení, narušování veřejného pořádku, drobné krádeže v nákupních střediscích, žebrání, zvýšený nepořádek na veřejném prostranství.
- Problémy s bezdomovci řeší ve všech městech především městské policie a to každodenně. Velkou míru na tom mohou mít i časté podněty ze strany veřejnosti.

6) Konkrétní lokality

Chodov: Nákupní prodejny, lavičky v blízkosti pěší zóny města, či autobusového nádraží, stanové přístřešky v zalesněných místech na okraji města.

Kynšperk nad Ohří: Autobusové zastávky, parky.

Nejdek: Náměstí, zahrádkářské kolonie, neadekvátní – nedůstojné ubytovny v Nejdku.

Karlovy Vary: Okolí městské Tržnice, Horní nádraží.

Cheb: Nádraží a přilehlé prostory, v denních hodinách prostor pěší zóny. Dále se jedná o některé vybydlené objekty, bunkry, opuštěné chaty.

Ostrov: Většina osob bez domova se přes den pohybuje v zámeckém parku a v okolí Starého města. Přespávají v okrajových částech města, v podmostních konstrukcích, popř. v lese.

Toužim: Okraj obce.

7) Počty

- Přibližný počet zjevných bezdomovců v oslovených obcích činí 296 osob bez domova.

- Ze všech dotazovaných obcí má největší podíl osob bez domova obec Cheb (150), tudíž ze všech dotazovaných 7 obcí tvoří 50 % podíl.
- Cheb je následován Karlovými Vary (88) a Chodovem (25).
- Všechny obce problémy s bezdomovectvím registrují a vnímají jako problém, který spíše narůstá, a s nímž se velmi obtížně „něco dá dělat“.

8) Místní subjekt, jež se problematikou bezdomovectví zabývá

- 4 ze 7 oslovených obcí má možnost využít místních sociálních služeb pro osoby bez domova (71 %). Ve většině z oslovených měst tedy existuje nějaká instituce, která se zaměřuje na pomoc bezdomovcům. Zároveň je ale pocíťována jejich občasná nedostatečnost a potřeba zvýšit jejich kapacitu a personální obsazení.
- Nejčastěji se jedná o neziskovou organizaci Armáda spásy, popřípadě její pobočka „šatník“, Člověk v tísni – terénní program, Diecézní charita Plzeň či Světlo Kadaň (Chodov, Karlovy Vary, Ostrov, Toužim)

9) Spolupráce městské policie se sociálními službami

- Nejčastěji se jedná o neziskovou organizaci Armáda spásy, Diecézní charita Plzeň a spolupráce mj. provázána v rámci tzv. komunitního plánování při společných setkáních se sociálním odborem města a bezpečnostní radou města. Spolupráce s městskou policií je kvalitní a velmi vítaná. Je zdůrazňovaná její důležitost. (Chodov, Karlovy Vary, Cheb, Ostrov, Kynšperk nad Ohří, Toužim).

10) Příklady dobré praxe

- 6 ze 7 dotazovaných může uvést příklady dobré praxe v souvislosti s řešením problematiky osob bez domova (85 %).
- Důležité je ztotožnění osoby strážníkem městské policie, který informace o osobě zaznamená do evidenčního systému. Pokud se osoba v rámci stejného regionu vyskytuje častěji, je jí nabídnuta pomoc s vyřízením dokladů, finanční příspěvek či možné žádosti o zajištění ubytování. V některých případech je tato nabídka akceptována a využita.
- Též je na pravidelné úrovni pomoc při vyřizování občanských průkazů, osvětová činnost o možnostech, které osoby bez přístřeší mohou využít (Cheb, Karlovy Vary, Chodov).
- Velmi chválena je výpomoc Azylového domu v Karlových Varech.
- Úzká spolupráce odborů v rámci městského úřadu – odbor sociálních věcí a odbor správy majetku (Ostrov).
- Aktivní snaha o hledání bydlení pro osoby bez přístřeší (o tuto pomoc je zájem z 95 % pouze před zimou). Pravidelná pomoc se zajištěním osobních dokladů, pomoc při zpracovávání formulářů a vyřízením sociálních dávek).

4. Dodatečné informace

A) Návratnost dotazníků – na dotazník zpětně odpovědělo 7 ze 14 obcí obcí 2. a 3. typu. V Karlovarském kraji žije přibližně 295 000 obyvatel (informace k roku 2019).

B) Respondenti dotazníků: - za jednotlivé obce ve většině případech odpovídali úředníci městských úřadů, pouze v případě Chodova odpovídal velitel městské policie.

C) Statistické informace:

Zdroje návštěv: 100% informací šlo z přímého odkazu – tedy z odkazu, který byl jednotlivým obcím zaslán prostřednictvím e-mailu.

Čas vyplňování dotazníku:

- 57 % respondentů vyplňovalo dotazník celkem 10 – 30 minut;
 - 14 % respondentů více jak 60 minut;
 - 14 % respondentů 30 – 60 minut;
 - 14 % respondentů vyplňovalo dotazník celkem 5 – 10 minut.
-

Závěr

Z uskutečněného dotazníkového šetření vyplývá, že obce problémy s bezdomovectvím registrují a vnímají jako problém, který spíše narůstá a s nímž se velmi obtížně pracuje. V naprosté většině měst jsou v platnosti specifická nařízení zaměřená alespoň částečně i na řešení problémů s bezdomovci.

Problémy s bezdomovci řeší ve všech obcích a městech především městské policie a to každodenně. Velkou měrou na základě podnětů ze strany veřejnosti.

Z dotazníkového šetření lze vypožorovat, že při řešení problémů s bezdomovci v terénu úzce spolupracují městské policie se sociálními pracovníky z institucí, jež se zabývají problematikou osob bez domova (městské úřady, sociální odbory). Tato spolupráce, v případě že je nastavena, je vždy hodnocena jako funkční a velmi přínosná.

Velký nedostatek může být spatřován v nefunkčních, popřípadě neexistujících koncepcích. Pouze 1 ze 7 obcí má nastavený a vytvořený koncepční dokument, který se zabývá problematikou bezdomovectví.

Osoby bez domova mají možnost ve většině obcí využít služby poskytovatelů sociálních služeb, jako jsou azylové domy, noclehárny, popřípadě sociální a odborné poradenství. Většina obcí v tomto případě spolupracuje s organizací Armáda spásy v Karlových Varech.

Na samotný závěr je důležité zmínit, že ve všech obcích, které reagovaly na dotazníkové šetření, je aktuálně „registrováno“ celkem 296 osob bez domova.

Do budoucna je důležité v obcích Karlovarského kraje (minimálně v obcích s rozšířenou působností) nastavit jednotný systém, který bude založen na metodickém – koncepčním dokumentu, který znatelně chybí. Metodická koncepce může pomoci zjednodušit metodiku práce s osobami bez domova a též propojit či sjednotit, popřípadě určit hlavní oblasti (složky), jež se budou tímto stále velmi aktuálním problémem zabývat.

Též se nesmí opomenout práce s koncepčními celonárodními dokumenty, jako jsou: *Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v ČR do roku 2020*, popřípadě dokument *Sčítání osob bez domova v České republice 2019*.
